

*Araştırma Makalesi*

## ATATÜRK'ÜN YAKIN ÇEVRESİNE VERDİĞİ SOYADLARININ SEÇİLMİŞ ÖRNEKLER ÜZERİNDEN ETİMOLOJİK ANALİZİ

SümeYra ALAN\*

Mehmed Gökhan POLATOĞLU\*\*

### Öz!

1934'te kabul edilen Soyadı Kanunu, Cumhuriyet Türkiye'sinin kimlik dokusuna atılan kültürel bir mühürdür. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme ve millî kimlik oluşturma sürecinin en önemli adımlarından biri olan bu kanun, toplumun her bireyine bir soyadı kazandırarak, kişisel kimliği ulusal bağlamda güçlendirmeyi hedefler. Mustafa Kemal Atatürk'ün bu yasa doğrultusunda yakın çevresine verdiği soyadları Türk Milleti'nin köklerine ve kültürel mirasına işaret eden güçlü semboller olarak belirir. Her bir isim, Türkiye'nin geçmişine olan bağlılığıyla birlikte Cumhuriyet'in modern yapısını ve değerlerini yansıtır. Bu çalışmada, Atatürk'ün seçtiği soyadlarının etimolojik derinlikleri ve tarihsel arka planları incelenmiştir; her bir soyadının, o şahsiyetlerin kimlikleriyle uyumu ve Türk Milleti'nin toplumsal hafızasındaki yeri araştırılmıştır. Soyadı Kanunu ile seçilen soyadları, yalnızca bir kimlik göstergesi değil, aynı zamanda Türkiye'nin yeni kimliğini şekillendirmede kullanılan önemli bir araç olarak kabul edilir. Özellikle seçilen adlar, Türk tarihini canlandıran, geçmişin izlerini geleceğe taşıyan anlamlarla yüklüdür. Atatürk'ün bu tercihleri, sadece bireysel kimlikleri değil, aynı zamanda milletin kolektif hafızasını da pekiştirme amacı taşır ve toplumda ortak bir aidiyet duygusu oluşturur. Bu isimlendirme tercihleri, yalnızca kişisel anılar değil, ortak bir geleceğe işlenen kültürel nişaneler olarak değerlendirilmektedir. Böylece, Atatürk'ün soyadı politikaları, Türk dünyasıyla kültürel bağları pekiştirmek ve Türkiye Cumhuriyeti'ne tarihî mirasla güçlendirilmiş bir kimlik kazandırmak için atılan bir adım olarak öne çıkar.

**Anahtar Kelimeler:** Türkiye, Atatürk, Cumhuriyet, Etimoloji, Soyadı.

---

*Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):*

Alan, S., & Polatoğlu, M.G. (2025). Atatürk'ün yakın çevresine verdiği soyadlarının seçilmiş örnekler üzerinden etimolojik analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (1), 383-411.

\* Doç. Dr., Erzurum Teknik Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, Türkiye, ORCID: 0000-0002-4406-2022, sumeyra.alan@erzurum.edu.tr

\*\* Doç. Dr., Erzurum Teknik Üniversitesi Tarih Bölümü, Erzurum, Türkiye, ORCID: 0000-0002-3310-408X, gokhan.polatoglu@erzurum.edu.tr

<sup>1</sup> Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

## ETYMOLOGICAL ANALYSIS OF THE SURNAMES GIVEN BY ATATURK TO HIS CLOSE CIRCLE ON SELECTED EXAMPLES

### Abstract

*The Surname Law enacted in 1934 is a cultural seal on the identity fabric of Republican Turkey. This law, which is one of the most important steps in the modernisation and national identity formation process of the newly established Republic of Turkey, aims to strengthen personal identity in a national context by giving each individual of the society a surname. The surnames given by Mustafa Kemal Atatürk to his close circle in line with this law appear as powerful symbols pointing to the roots and cultural heritage of the Turkish nation. Each name reflects the modern structure and values of the Republic along with its attachment to Turkey's past. In this study, the etymological depths and historical backgrounds of the surnames chosen by Atatürk are examined; the compatibility of each surname with the identities of these personalities and their place in the social memory of the Turkish nation are investigated. The surnames chosen with the Surname Law are considered not only as a sign of identity, but also as an important tool used in shaping Turkey's new identity. Especially the names chosen are loaded with meanings that revitalise Turkish history and carry the traces of the past to the future. Atatürk's choices aim to reinforce not only individual identities but also the collective memory of the nation and create a common sense of belonging in society. These naming preferences are considered not only as personal memories but also as cultural tokens inscribed in a common future. Thus, Atatürk's surname policies stand out as a step taken to reinforce cultural ties with the Turkic world and to give the Republic of Turkey an identity strengthened by historical heritage.*

**Keywords:** Türkiye, Atatürk, Republic, Etymology, Surname.

### GİRİŞ

Mustafa Kemal Atatürk, bir dil bilimci olmamasına rağmen, Türk Dili'ne büyük katkılar sağlayan önemli adımlar atmıştır. Türkçenin yabancı dillerin etkisinden arındırılması, milliyetçi ve halkçı bir dil politikası izlenmesi, Türkçenin çağdaş bir uygarlık dili hâline getirilmesi gibi hedefler bu adımlar arasında yer almaktadır. Atatürk'ün dil devrimi kapsamında yaptığı en dikkate değer girişimlerden biri, 21 Haziran 1934'te kabul edilen 2525 sayılı Soyadı Kanunu'dur. Bu kanun, her Türk vatandaşının bir soyadı almasını zorunlu kılmakla birlikte, soyadlarının rütbe, memuriyet, yabancı ırk ve millet adları gibi unsurlar içermemesini şart koşmuştur.<sup>2</sup> Diğer taraftan Resmî Gazete'de 2 Temmuz 1934'te yayımlanarak yürürlüğe giren Kanun gereği soyadı bulunmayan kişiler 2 Temmuz 1936'ya kadar Türk diline uygun bir soyadı seçerek onaylatacaktı. Kanunla dil ile milliyetçilik ilişkisi bağlamında Türkçe bir soyadının tespiti ve alınması teşvik edilecekti (Öz & Erdoğan, 2024). Kanun aynı zamanda cumhuriyetçilik, halkçılık ve laiklik ilkelerinin de bir tezahürü idi (Atabay, 2005). Soyadı Kanunu ile Atatürk'ün

<sup>2</sup> Soyadı kanunu (1934). T.C. Resmî Gazete, 2 Temmuz.

özellikle öz Türkçe kökenli isimler seçerek verdiği soyadları; Türk tarihine, kültürüne ve coğrafyasına derin referanslar sunmaktadır.

Atatürk'ün yakın çevresine verdiği soyadlarında sadece bireysel anlamlar değil, aynı zamanda Türk dünyasıyla olan tarihi ve kültürel bağları da göz önünde bulundurulmuştur (Yund, 1967). Örneğin “Altay” soyadı, Türklerin kadim yurdu olan Altay Dağları'na işaret etmekte ve Türk mitolojisi ve tarihindeki önemli bir figürü simgelemektedir. Altay Dağları, Orta Asya'da Türklerin tarihsel köklerinin bulunduğu bir bölge olarak Türk dünyasının geniş coğrafyasına güçlü bir kültürel bağ sunmaktadır (Özey, 2011). Atatürk'ün verdiği soyadlarının bir başka dikkat çekici yönü, Türk dünyasındaki dil ve kültürel birliği teşvik etmeye yönelik olmasıdır. “Bozok” gibi soyadları, Oğuz boylarının tarihsel kökenine referansla hem Türkiye'deki hem de Türk dünyasındaki toplulukların ortak tarihine işaret etmektedir. Aynı şekilde “Korutürk” soyadı, Türk Milleti'nin tarih boyunca sahip olduğu savunmacı ve bağımsızlıkçı kimliğine vurgu yaparak, Türk dünyasının liderlik geleneği ile ilişkilendirilebilecek sembolik bir anlam taşımaktadır.

#### **Araştırmanın Amacı ve Önemi**

Bu çalışma, Atatürk tarafından Soyadı Kanunu çerçevesinde verilen soyadlarının etimolojik ve tarihsel incelemesini yaparken, bu soyadlarının Türk dünyası ile olan derin kültürel bağlarına da dikkat çekmektedir. Atatürk'ün soyadı politikaları, Türkiye'nin dil ve kültürel kimliğini güçlendirmekle birlikte, aynı zamanda Türk dünyasının tarihsel ve kültürel ortaklıklarına da katkıda bulunmuştur.

#### **Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları**

Çalışmada, Atatürk döneminde askerî ve siyasî kimlikleriyle etkili eylemlerde bulunan kişilerin bir kısmı ele alınmıştır. Bunlar arasında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 2. Cumhurbaşkanı ve ilk Başbakanı İsmet İnönü, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 6. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, İktisat Vekili olarak Türkiye'nin kalkınmasında etkili olan ve Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'nın hazırlanması için gayret sarf eden Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 3. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, Atatürk'ün Başyaveri Salih Bozok, Türk İstiklâl Harbi kurmay kadrosunun etkin isimlerinden Fahrettin Altay, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin etkin politikacılarından Saffet Arıkan ve uzun süren Hariciye Vekilliği döneminde önemli diplomatik başarılarla imza atan Tefik Rüştü Aras incelenmiştir.

Çalışmada örneklem olarak seçilen belirli kişiler, soyadlarına göre alfabetik sıralamaya tabi tutulmuştur. Öncelikle kişilerin biyografileri ile geçmişleri yansıtılarak, kendilerine verilen soyadları ile olan ilişkisi kurulmaya çalışılmıştır. Ardından soyadlarının etimolojisi farklı yönlerden ele alınarak, bu ilişki ağı içerisindeki yeri konumlandırılmaya çalışılmıştır. Çalışmada dönemin kaynakları başta olmak üzere, arşiv belgelerinden, araştırma ve inceleme eserlerden ve süreli yayımlardan yararlanılmıştır. Çalışma ile Soyadı Kanunu ekseninde Atatürk tarafından verilen soyadlarının etimolojik, tarihsel ve kültürel bağlamda incelenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışma kapsam alanı olarak; Fahrettin Altay, Tevfik Rüştü Aras, Saffet Arıkan, Celâl Bayar, Salih Bozok, İsmet İnönü ve Fahri Korutürk gibi Atatürk'ün yakın çevresinde yer alan önemli isimlerin soyadlarına odaklanmaktadır. Çalışma, Atatürk'ün soyadı tercihleri bağlamında seçilen kişilere verilen soyadlarına odaklanmakta olup kanunun genel uygulamalarını, memurlar tarafından halka verilen soyadlarını yahut halkın seçtiği diğer soyadlarını kapsamamaktadır.

### **Araştırmanın Yöntemi**

Çalışmada yöntem olarak Atatürk döneminde öne çıkan kişilere verilen soyadlarının tarihsel arka planı ele alınarak, soyadlarının dil, kültür ve tarihsel baği ilişkilendirilmiştir. Bu kapsamda biyografik yaklaşım ve etimolojik analiz yöntemi uygulanmıştır.

### **Fahrettin (Altay)**

Fahrettin Altay 12 Ocak 1880'de İzmir'in Urla ilçesinde doğdu. Erzincan Askeri Rüştiyesinde orta öğrenimini tamamladı ve Erzurum Askeri Lisesi'ne kaydoldu. İstanbul Harp Okulu'nda eğitimini sürdürdü ve piyade teğmen olarak mezun oldu. Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale, Filistin ve Romanya cephelerinde bulundu. Millî Mücadele Dönemi'nde 12. Kolordu Komutanlığında ve 9 Eylül 1922'de İzmir'e ilk giren birliklerden Beşinci Süvari Kolordusu Komutanlığında bulundu. Fahrettin Altay, TBMM'de birinci dönem Mersin, ikinci dönem ise İzmir Milletvekili oldu. 31 Ekim 1924'te İkinci Ordu Müfettişi ve 1933-1943 yılları arasında Birinci Ordu Müfettişi görevlerinde bulundu (İğdemir, 1975). Mustafa Kemal Paşa, İran-Afgan sınır meselesi hakkında görüşmek üzere Fahrettin Paşa'yı 1934 yılı sonbaharında Dolmabahçe Sarayı'na davet etti. Başbakan İsmet (İnönü) Bey'in de yer aldığı toplantıda İran-Afgan sınır meselesinin çözümü için bir hakem istenildiğini ve kendisinin bu görev için layık görüldüğü ifade edildi. Mustafa Kemal, bu işin uluslararası ve şerefli bir iş olduğunu, bu konuda Türkiye'nin tercih edilmesinin dünya kamuoyunun Türkiye Cumhuriyeti'ne olan güvenini göstermesi bakımından önemli olduğunu ve Fahrettin Paşa'nın bu görevi layıkıyla başaracağını söylemiştir.

Fahrettin Paşa ve heyeti İran'da iken Mustafa Kemal'e, "Atatürk" soyadı verilmişti. Bunun üzerine Fahrettin Paşa kendilerine bir tebrik mesajı ilettilti. Akabinde Atatürk: "Siz de Altay Oldunuz!" yanıtını verdi. Fahrettin Altay, Rusya yolu ile Türkiye'ye dönmek üzere hareket etti. Moskova'da Sovyet Generali Varoşilof ile görüşmeleri esnasında Varoşilof: "Bu Altay adı nereden çıktı?" dedi. Fahrettin Altay bu soru ile kendisini Turancılıkla itham ettiğini düşündüğü belirterek kendisine: "Ben de sizin gibi bunun sebebini düşündüm. Bu ismi İran-Afgan hududunda bulunduğum sırada Atatürk verdi. Gazi Hazretleri sevdiği arkadaşlarına espri yapmaktan hoşlanır. Ben Türk generalleri arasında en uzun boylu olduğum için yakın bulunduğum Altay dağına beni benzetmek isteği ile bu ismi verdiğine kani oldum." yanıtını verdi (Altay, 1970). İran-Afgan sınır meselesi Fahrettin Altay'ın

başarılı diplomasisi sonucu nihai hakem kararı iki ülkeye 15 Mayıs 1935'te iletildi ve kabul edildi (Küçük, 2018).

Fahrettin Altay'a verilen "Altay" soyadı, coğrafi bir terim olmaktan öte, Türk kültürünün tarihsel ve mitolojik köklerine dayanmaktadır. Altay Dağları, Türk mitolojisinde kutsal bir mekân olarak kabul edilen, Türklerin kadim yurdu olarak bilinir. Bu dağlar, Türklerin Orta Asya'dan başlayarak Anadolu'ya kadar gerçekleştirdikleri büyük göçlerin ve kültürel gelişimlerinin merkezi olarak öne çıkmaktadır. Türk mitolojisinde, Altay Dağları kahramanların doğduğu, kutsal figürlerin yaşadığı ve büyük destanların yaşandığı bir mekândır. Dolayısıyla Atatürk'ün, Fahrettin Altay'a bu soyadını vermesi sadece bireysel bir onurlandırma değil, aynı zamanda Türk dünyasının ortak kültürel ve tarihsel mirasına yapılan güçlü bir göndermedir. Altay Dağları, Türk dünyasında sadece bir coğrafi alan değil, aynı zamanda Türk halklarının güçlü ve dayanıklı karakterlerini temsil eden bir sembol hâline gelmiştir (Şahin, 2020). Bu bağlamda "Altay" soyadı, Türk milletinin zorlu coğrafi koşullara rağmen gösterdiği güç, dirayet ve bağımsızlık arzusunun bir sembolü olarak da değerlendirilmelidir. Atatürk'ün bu soyadı tercihi, Türk tarihinin köklü geçmişine ve Orta Asya'daki kültürel bağlarına vurgu yaparak, soyadını taşıyan kişinin hem askerî hem de kültürel açıdan Türk dünyasıyla olan bağlantısını da simgelemektedir.

1. Coğrafi ve Tarihi Bağlam: Altay Dağları, Orta Asya'da, Sibiryâ, Moğolistan, Kazakistan ve Çin'in buluşma noktasında yer alan geniş bir dağ silsilesidir. Türk, Moğol ve diğer Orta Asya kavimlerinin tarih boyunca yaşadığı bu bölge, Türk medeniyetinin beşiği olarak kabul edilir. Altay Dağları, Türklerin kadim yurtları arasında sayılır ve bu bölge, Türklerin ana vatanı olarak mitolojik ve tarihsel bir öneme sahiptir (Gömeç, 2018).

- Türklerin Kökeni<sup>3</sup>: Türk mitolojisinde ve tarihi kaynaklarda, Altay Dağları Türklerin ortaya çıktığı yer olarak kabul edilir. Bu bölge, Türk kültürünün, dilinin ve devlet geleneğinin geliştiği önemli merkezlerden biridir. Altaylar, Türk boylarının uzun süre yaşadığı ve geliştiği bir coğrafya olmuştur.
- Tarihi ve Kültürel Önemi: Altaylar, Türklerin göç yollarının başlangıç noktalarından biridir. Türk topluluklarının Orta Asya'dan batıya, Anadolu ve Avrupa'ya kadar uzanan göçleri bu bölgeden başlamıştır (İlgen, 2005). Bu nedenle "Altay" ismi, sadece coğrafi bir bölgeyi değil, Türklerin köklerine, tarihine ve kültürel mirasına işaret eder.

Altay<sup>4</sup> kelimesi, etimolojik olarak Türk ve Moğol kökenlidir ve "altın dağ" anlamına gelir ve iki parçadan oluşur: *Al* Türk dillerinde "altın" ya da "parlak, ışıltılı" anlamına gelir. *Tay* veya *Tag* ise Eski Türkçede ve diğer bazı Altay dillerinde

<sup>3</sup> Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Karatay, 2011.

<sup>4</sup> Altay bölge adı ile en değerli maden olarak kabul edilen "altun/altın" sözcüğünün "al" kökü ile olan bağlantısı mutlaka tartışılmalıdır. Bu iki sözcüğün, "al" kökünde mevcut olan tanrısal ısı ve ışık ile değişim ve dönüşüm anlamlarıyla ilişkili olduğu açıkça görülecektir (Ekici, 2016).

“dağ” anlamında kullanılır. Bu birleşim, Altay kelimesinin “altın dağ” ya da “yüce, parlak dağ” anlamını taşımasını sağlar. Altay Dağları, Orta Asya’da yer alan ve Türklerin tarihsel kökenlerinin bulunduğu bir coğrafyayı simgeler. Dolayısıyla, kelime hem coğrafi hem de tarihsel bir anlam taşır. Türk kültürü açısından Altay Dağları, Türklerin kadim anavatanı olarak da görülür (Baş, 2013).

2. Altay Soyadının Anlamı: Altay soyadı, coğrafi ve kültürel bağlantıları dolayısıyla birçok anlam katmanı taşır:

- Kadim Türk Kültürüne Bağlılık: Altay Dağları’nın, Türklerin ana vatanı ve kültürel merkezlerinden biri olarak kabul edilmesi, bu soyadını taşıyan kişilerin kadim Türk kültürüyle bağlantılı olduğunu ima eder (Şahin, 2018). Altay soyadını taşıyan birey, Türk tarihi, dili ve kültürü açısından köklü bir geçmişe vurgu yapıyor olabilir.
- Güç ve Dayanıklılık: Altay Dağları, doğası gereği sert iklim koşullarına ve zorlu coğrafi şartlara sahiptir (Yasak & Özdemir, 2021). Bu nedenle Altay soyadı, kişinin güçlü, dayanıklı ve dirençli olduğunu simgeleyebilir. Coğrafi olarak zorlu bir bölgede yaşayan toplumlar, bu özelliklerle ilişkilendirilir.
- Bağımsızlık ve Özgürlük: Altay bölgesi, tarih boyunca çeşitli Türk kavimlerinin bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin merkezi olmuştur. Türklerin göçebe yaşam tarzı ve bağımsızlık arayışları, Altay bölgesindeki yaşamla özdeşleşmiştir (Yasak & Özdemir, 2021). Bu soyadının, özgürlük ve bağımsızlık arzusuna atıfta bulunması da olasıdır.
- Medeniyet ve Kültürel Zenginlik: Altaylar, sadece Türklerin değil, aynı zamanda diğer Orta Asya halklarının da kültürel gelişimlerine ev sahipliği yapmıştır (Çobanoğlu, 2013). Dolayısıyla “Altay” soyadı, medeniyet ve kültürel zenginliğe vurgu yapabilir. Bu soyadı, geniş bir kültürel mirasa ve tarihe işaret eder.

3. Altaylar ve Türk Mitolojisi: Altaylar, sadece bir coğrafi bölge değil, aynı zamanda Türk mitolojisinde kutsal bir yer olarak da kabul edilmiştir. Türk mitolojisinde, Altay Dağları tanrılar, kahramanlar ve kutsal figürlerle ilişkilendirilir (Şahin, 2020). Türklerin köken mitlerinde ve destanlarında Altay Dağları önemli bir yere sahiptir. Örneğin, birçok Türk efsanesi, kahramanların Altay Dağları’nda doğduğunu veya bu dağlarda önemli olayların yaşandığını anlatır (Yasak & Özdemir, 2021). Dolayısıyla “Altay” soyadı, bu mitolojik ve efsanevi köklere de bir atıf olabilir.

4. Sosyokültürel Bağlam: 1934 yılında Türkiye’de Soyadı Kanunu’nun kabul edilmesiyle birlikte insanlar anlamlı ve tarihî kökeni olan soyadlarını tercih etmişlerdir. “Altay” soyadı, kişinin ya da ailesinin Türk tarihine, kültürüne ve kökenlerine duyduğu bağlılığı ve saygıyı ifade eder. Altay kelimesi, Türk kültüründe ve tarihî bağlamda güçlü ve dirayetli bir imaj yaratır. Bu nedenle, Atatürk’ün kendisine “Altay” soyadını vermesi, hem Türk askerî tarihindeki yerini onurlandırmak hem de Türk milletinin güçlü karakterini vurgulamak amacıyla yapılmıştır.



**Fotoğraf 1.** Fahrettin Altay ve Atatürk ile beraberken (Altay, 1970).

Fahrettin Altay 1945 yılında yaş haddinden emekliye ayrıldı. 1946 yılında Burdur Milletvekili seçildi. 26 Ekim 1974’te öldü (İğdemir, 1975).

#### **Tevfik Rüştü (Aras)**

Tevfik Rüştü 1883’te Çanakkale’de dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini, babasının memuriyeti nedeniyle farklı yerlerde tamamladı. Beyrut Fransız Tıbbiye Mektebi’ni bitirdikten sonra İzmir’deki Gureba Hastanesi’nde çalışma hayatına başladı. Sağlık alanında müfettişlik, müdür muavinliği, teftiş kurulu başkanlığı ve yüksek sıhhat meclisi üyeliği gibi görevlerde bulundu. 1920’de yapılan seçimler sonucu Menteşe (Muğla) Milletvekili olarak Meclis’te yer aldı. 1923’teki seçimlerinde ise İzmir’den Milletvekili seçildi ve 1939 yılına kadar bu sıfatla görevini sürdürdü. 1925-1938 yılları arasında Hariciye Vekili olarak görev yaptı. Bu uzun süre boyunca Batı ile ilişkilerin yeniden kurulması, Türkiye ile Sovyet Rusya arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve Balkanlarda barışın muhafaza edilmesi için diplomatik çalışmalarda bulundu (Çoker, 1995).

Tevfik Rüştü on üç yıllık Hariciye Vekilliği sürecinde önemli diplomatik başarılar elde edilmişti. Bunlar arasında 23 Ocak 1932’de Türkiye ile İran arasında sınır hattının belirleyen anlaşma da vardı. Tahran’da Türkiye adına Hariciye Vekili Dr. Tevfik Rüştü ile İran adına Hariciye Veziri Muhammed Ali Han Foroughi’nin imzaladıkları anlaşmanın 1. Maddesi’nde belirtilen; “Türkiye ile İran arasındaki

hudut Aras nehriyle Karasu ırmağının telâki noktasında İran arazisinde kâin 1 numaralı hudut taşından başlar.”<sup>5</sup> İfadesinde geçen Aras nehrine<sup>6</sup> istinaden Hariciye Vekili Tefik Rüştü’ye Atatürk tarafından “Aras” soyadı verildi (Akçiçek, 2006). Tefik Rüştü Aras’a bu soyadının verilmesi, hem kelimenin etimolojik kökeni hem de Aras’ın diplomatik kariyeri göz önünde bulundurularak anlamlı bir şekilde seçilmiştir. “Aras” kelimesinin Türkçede farklı anlamları vardır ve bu anlamlar Tefik Rüştü Aras’ın görevleriyle de ilişkilendirilebilir. Şimdi “Aras” kelimesinin etimolojisini ve Aras soyadının verilme sebeplerini inceleyelim.

1. “Aras” Kelimesinin Etimolojik Kökeni: Aras kelimesi Türkçede çeşitli anlamlara sahiptir. Hem coğrafi bir yer adı olarak hem de kültürel ve diplomatik bağlamda kullanılabilir:

a. Coğrafi Anlam (Aras Nehri): Aras kelimesi, özellikle Aras Nehri ile ilişkilendirilir. Aras Nehri’nin isminin kökeni ve anlamı kesin olarak bilinmemekle birlikte, birçok farklı dilde çeşitli şekillerde adlandırıldığı ve halk efsanelerinde mistik bir yere sahip olduğu görülmektedir. Rusçada *Araks*, Gürcücede *Raksi*, Ermenicede *Erash*, Arapçada *Arras*, Farsçada *Aras* ve Azeri Türkçesinde *Araz* olarak bilinen bu nehrin adı, eski kaynaklarda *Araxes* olarak geçmektedir. Kaynaklar, bu nehrin adının cennetten gelen bir kaynak olduğuna dair halk arasında yaygın bir inanç bulunduğunu belirtmektedir (Seli, 1996). Aras Nehri, Doğu Anadolu’dan başlayarak Kafkasya’ya kadar uzanan önemli bir nehirdir ve tarih boyunca hem coğrafi hem de politik olarak stratejik bir konuma sahip olmuştur. Aras Nehri, Osmanlı Devleti döneminde ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında Türkiye’nin doğu sınırlarını belirleyen önemli bir unsur olarak kabul edilmiştir (Efe & Kızıl, 2018).

Tarihsel ve Politik Bağlam: Aras Nehri, Türkiye ile İran, Ermenistan ve Azerbaycan gibi ülkeler arasında sınır oluşturan bir nehirdir (Yıldız, 2017). Bu nehrin sınır ve bağlayıcı bir unsur olarak rolü, soyadı olarak kullanıldığında bir kişinin arabulucu veya stratejik konumdaki biri olduğunu ifade edebilir.

b. Türkçede Arabulucu Anlamı: Aras, “aracı” veya “arabulucu” anlamında da kullanılır. Bu anlamda Aras, iki taraf arasında denge sağlayan, müzakere eden, sorun çözen kişi olarak anlaşılabilir.<sup>7</sup> Bu anlam, Tefik Rüştü Aras’ın siyasî ve diplomatik kariyeriyle uyum içindedir. Aras, Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında dışişleri bakanlığı yapmış ve Türkiye’nin uluslararası ilişkilerinde kilit bir rol oynamıştır. Tefik Rüştü Aras, Türkiye’nin dış ilişkilerinde arabuluculuk ve müzakere süreçlerinde önemli rol üstlenmiştir. Balkan Paktı ve Sadabad Paktı gibi diplomatik başarılar, onun Türkiye’yi uluslararası arenada temsil eden arabulucu bir figür olarak görülmesini sağlamıştır (Gürbüz, 2023).

<sup>5</sup> Türkiye ile İran arasında hudut hattının tayinine dair itilâfname (1932). *T.C. Resmî Gazete*, 23 Haziran.

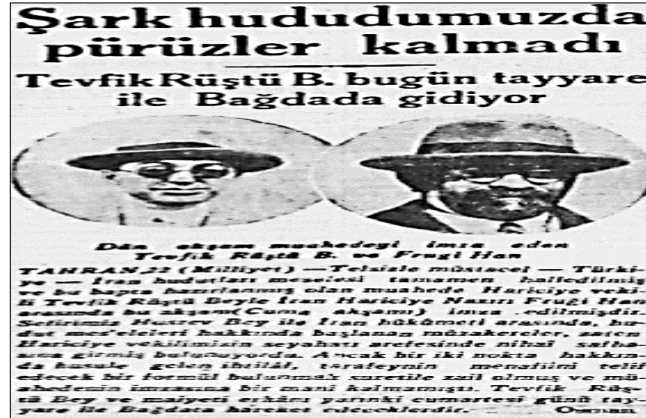
<sup>6</sup> Aras, Doğu Anadolu’nun kuzeyinden doğup, Türkiye-Kafkasya ve İran-Kafkasya sınırları boyunca ilerleyerek Kafkasya’nın güneydoğusundan geçerek Hazar Gölü’ne dökülen nehirdir (Aras, 1953).

<sup>7</sup>bk. *Bilgi Sözlüğü* (2024). Aras. <https://bilgisozlugu.com/detay/aras-isminin-anlami-nedir-2148.html>, (Erişim Tarihi: 24.01.2025).



c. Halk Kültüründe ve Edebiyatta Anlamı: Türk halk kültüründe Aras kelimesi, iki taraf arasında bağ kuran ya da iletişim sağlayan kişi anlamında kullanılır. Bu anlam, Tefvik Rüştü Aras'ın Türkiye ile diğer ülkeler arasında diplomatik köprüler kuran bir devlet adamı olarak rolünü yansıtır. Türkiye'nin uluslararası alandaki ilişkilerini güçlendirmek ve müzakere süreçlerini yürütmek için aktif olarak çalışan Aras'a verilen soyadı, onun bu bağlayıcı rolünü de temsil eder.

2. Tefvik Rüştü Aras'a Verilen Aras Soyadının Anlamı: Tefvik Rüştü Aras'a verilen "Aras" soyadı, hem coğrafi hem de kültürel açıdan Türk dünyasında derin anlamlar taşımaktadır. Aras Nehri, tarih boyunca hem Türkiye'nin doğusunda hem de Kafkasya'da stratejik bir sınır hattı olarak önemli bir rol oynamış, Türklerin ve diğer Orta Asya halklarının yaşadığı bölgeyi şekillendirmiştir (Akdemir & Khakikhoei, 2024). Bu nehir, sadece coğrafi bir unsur olmanın ötesinde, Türk dünyasının ortak kültürel hafızasında önemli bir yere sahiptir. Aras Nehri, eski Türk toplumlarında arabulucu ve barış sağlayıcı anlamında da kullanılmıştır; bu bağlamda Tefvik Rüştü Aras'ın diplomatik yeteneklerini simgeleyen bir isim olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla Aras soyadı, Tefvik Rüştü Aras'ın dış politikada oynadığı stratejik rolü ve Türk dünyasındaki diplomatik başarılarını simgeleyen güçlü bir referans olarak değerlendirilebilir.



**Fotoğraf 2.** Tefvik Rüştü Aras ve Soyadına tesir eden anlaşmayı içeren bir haber<sup>8</sup>

Tefvik Rüştü Aras 1939-1943 yılları arasında Londra Büyükelçiliği görevinde bulundu. 1943'te emekli olduktan sonra siyasetten uzaklaştı ve Türkiye İş Bankası Yönetim Kurulu Başkanlığı vazifesini 1960 yılına kadar sürdürdü. Tefvik Rüştü Aras 6 Ocak 1972'de İstanbul'da yaşamını yitirdi (Tosik Dinç, 2022).

### Saffet (Arıkan)

Saffet Arıkan 1877 yılında Erzincan'da doğdu. 1910'da Kurmay Okulu'ndan Yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu ve Yemen Kumandanlığı Kurmaylığına

<sup>8</sup> Yurtta sulh, cihanda sulh için çalışıyoruz (1932). *Muhit*, 10 Şubat; Şark hududumuzda pürüzler kalmadı (1932). *Milliyet*, 23 Kanunusani.

atandı. 1914'te 14. Tümen Kurmaylığında görevlendirildi ve Çanakkale Cephesi'nde bulundu. 1915'te 6. Ordu Kurmaylığına, 1916'da 18. Kolordu Kurmay Başkanlığına ve 1917'de Genel Karargâh 1. Şube Müdür Muavinliğine atandı. Millî Mücadele'nin başlaması sonrası 1 Nisan 1920'de İstanbul'dan Ankara'ya geldi. Anzavur isyanının sonlandırılmasında rol aldı. 9 Temmuz-14 Aralık 1920 sürecinde Garp Cephesi Kurmay Başkanlığı görevinde bulundu. Aynı yıl Moskova Askerî Ataşeliğine atandı. 10 Temmuz 1923 seçimleri sonucu Kocaeli Milletvekili olarak TBMM'de yer aldı. III., IV., V., VI. ve VIII. dönemde Erzincan ve VII. dönemde Konya Milletvekili olarak TBMM'de bulundu. 1925-1931 yılları arasında CHP Genel Sekreterliği, 1935-1938 sürecinde Millî Eğitim Bakanlığı, 1940'ta Millî Savunma Bakanlığı, 1942-1944 yılları arasında ise Berlin Büyükelçiliği vazifelerini yerine getirdi. Saffet Arıkan 26 Kasım 1947'de İstanbul'da hayatını kaybetti (Öztürk, 1995).

Önemli görevler üstlenen Saffet Bey'e Atatürk tarafından "Arıkan" soyadı verilmiştir (Yund, 1967). Saffet Arıkan'a verilen "Arıkan" soyadı, hem Türkçenin köklü bir kelime hazinesine dayanan derin bir etimolojik yapıyı hem de Saffet Arıkan'ın Cumhuriyet'in inşası sürecinde üstlendiği rollerle uyumlu bir sembolizmi içerir. Bu soyadın, "arı" ve "kan" kelimelerinin birleşiminden oluştuğunu dikkate alarak, her iki kelimenin de Türk dilinde ve kültüründe ne anlama geldiğini anlamak, soyadın O'na neden verildiği konusunda kapsamlı bir çerçeve sunar. Arıkan soyadı, hem kişinin ahlaki ve toplumsal duruşunu hem de devlet adamı olarak üstlendiği misyonu temsil eder.

Arı kelimesi, modern Türkçede "saf", "temiz", "lekesiz" anlamlarına gelir, ancak bu anlamları Eski Türkçede kullanılan *arığ* (Tuny. 37) kelimesinden türemiştir. Eski Türkçede *arığ* (=arığ ~arriğ (DLT) < *āri-ğ* =Çağ. *arığ*, *arık*), bir kişinin ya da nesnenin hem maddi hem de manevi anlamda temizliğini ve saflığını ifade eden bir terim olarak bilinir (Gülensoy, 2007,). Eski Türk metinlerinde, özellikle hükümdarların ve devlet adamlarının adaletli, temiz, dürüst ve şeffaf bir yönetim sergilemeleri gerektiğini vurgulamak amacıyla kullanılan bu kelime, ahlaki saflığı temsil ederdi. *Orhun Yazıtları* gibi erken dönem Türk edebi eserlerinde, kağanların, yönetici sınıfın halkına karşı dürüstlük içinde olması gerektiği sıklıkla işlenmiştir ve bu doğruluk, saflık ve temizliğin en önemli sembolü olarak *arığ* kelimesi kullanılmaktaydı. Bu bağlamda arı kelimesi, Eski Türk toplumunda bir liderin ya da devlet adamının temiz bir ahlaki yapıya sahip olması gerektiğini belirten bir nitelik olarak ön plana çıkmıştır.

Eski Türk toplumlarında ahlaki temizlik ve manevi saflık kavramları, sadece bireyler için değil, toplumsal liderler için de büyük önem taşımaktaydı. Liderlerin, halkın güvenini kazanmak için temiz bir geçmişe sahip olmaları ve yönetimlerinde adaletli davranmaları zorunlu kabul edilirdi (Şaşmaz, 2019). Bu yüzden *arığ* kelimesi, bir hükümdarın ya da devlet adamının kişisel ahlakını ve devlet yönetimindeki şeffaflığını simgelemiştir. Bu etimolojik çerçeve, modern Türkçede "arı" kelimesine evrilerek, kişinin ahlaki doğruluğunu ve dürüstlüğünü ifade etmek için kullanılmaya devam etmiştir. Bu evrim, Türkçenin tarihi süreç içindeki

değişimlerine ve sadeleşmesine paralel olarak gelişmiştir. Kelimenin modern formu olan arı, ahlaki temizliğin ve dürüstlüğün bir göstergesi olarak kullanılmaya devam ederken, özellikle bir kişinin karakterini ve toplum içindeki duruşunu tanımlamak için önemli bir unsur hâline gelmiştir.

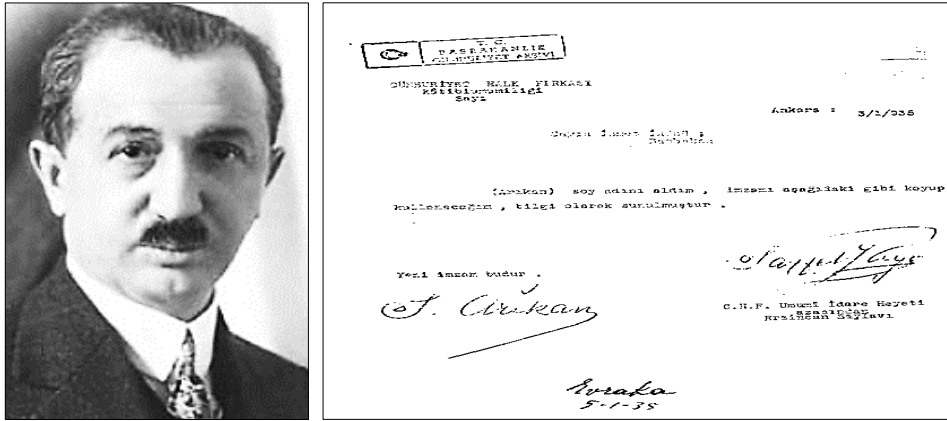
Arıkan soyadındaki kan kelimesi ise, Türk kültüründe “soy, soyluluk, asil kan” anlamlarını taşır. Eski Türk toplumlarında, bir kişinin hangi soydan geldiği ve o soya olan bağlılığı büyük önem taşırdı. Soy, sadece biyolojik bir geçmişi değil, aynı zamanda topluma karşı taşıdığı sorumlulukları da ifade eden bir kavramdı. Türk mitolojisinde ve destanlarında, kan temizliği<sup>9</sup> ve soyluluk, bireyin toplumsal statüsünün ve liderlik vasıflarının bir göstergesi olarak kullanılmıştır (Koçak Macun & Kurtlu, 2018). Eski Türk topluluklarında, hükümdarlar ve liderler, “temiz kan” taşıdıklarında bu onların halk nezdindeki güvenilirliklerini ve saygınlıklarını artırırdı. Dönem eserlerinden biri olan *Kutadgu Bilig* adlı eserde Ögdülmiş, hükümdarın taşıması gereken özellikleri tanımlarken, “Beylik için ilk önce asil soydan gelmesi gerekir. Babası bey ise, oğul bey doğar; o da babaları gibi bey olur” (KB 1949, 1950) sözleriyle, liderlikte soyluluğun ve kut anlayışının belirleyici rolüne işaret etmiştir. Eski Türk toplumlarında bir hükümdarın hem ahlaki hem de biyolojik açıdan temiz bir soydan gelmesi, onun meşruiyetini sağlamlaştıran temel unsurlardan biri olarak kabul edilmiştir. Bu yaklaşım, liderin yalnızca siyasi gücü değil, aynı zamanda soyluluğu ve kutsallığı da temsil etmesi gerektiği anlayışını yansıtır.

Saffet Arıkan'ın Cumhuriyet dönemindeki kişiliği ve devlet adamı olarak üstlendiği rollerle soyadı arasındaki ilişki dikkate alındığında, Arıkan soyadı O'nun kişiliği ve misyonunu net bir biçimde gösterir. Saffet Arıkan, Cumhuriyet'in kurulması ve modernleşme sürecinde özellikle eğitim alanında yaptığı reformlarla öne çıkan bir devlet adamıdır. Arıkan'ın Millî Eğitim Bakanı olarak yaptığı çalışmalar, Cumhuriyet'in ideallerini ve laik eğitim anlayışını topluma kazandırma amacını güderken, onun topluma olan hizmetini ve bağlılığını ortaya koyar. Arıkan'ın eğitimde gerçekleştirdiği reformlar, Türkiye'nin modernleşme sürecinin temel unsurlarından biri olarak değerlendirilebilir (Büyükboyacı, 2018). Bu bağlamda, arı kelimesinin ifade ettiği saflık, temizlik ve ahlaki dürüstlük, saffet Arıkan'ın eğitim politikalarındaki kararlılığı ve Cumhuriyet devrimlerine olan inancını yansıtır. Arıkan'ın kişisel karakteri, onun devlet adamı olarak sergilediği ahlaki duruş ve topluma olan adanmışlığı, arı kelimesinin içerdiği temizlik ve dürüstlikle tam bir uyum içindedir. Eğitim reformları sırasında sergilediği duruş,

<sup>9</sup> *Köy-kent ayrımında ulusal mekân sahnelemek: devlet tiyatrosu'nda ulus inşası ve mekân köy* adlı makalede Akar ve Bingöl, konumuz çerçevesinde şöyle bir hususa değinirler: “Köy, saf Türk kanı kimliğinin gerçekleştiği bir mekândır ve “oraya gitmesek de görmesek de hepimizin (Türk milletinin) malıdır. Köylünün erdemleri vurgulanarak Türk kimliği “kan” vurgusu üzerinden yüceltilir. Örneğin, Kurtuluş Savaşı'nı anlatan 30 Ağustos oyununda Başbuğ, Kumandanın “Ne temiz, saf yürekli, ne vatanperver insanlar. Temiz kan Türk işte böyle olur” repliğine dikkat çeker.” (Akar & Bingöl, 2023).

onun Cumhuriyet'in aydınlanma ilkelerine bağlılığını ve bu ilkeleri topluma kazandırma çabasını simgeler (Aldemir, 2007).

Diğer yandan, kan kelimesinin etimolojik anlamı, Saffet Arıkan'ın soylu bir liderlik vasfına sahip olduğunu ve topluma hizmet etme sorumluluğunu yüklediğini gösterir. Cumhuriyet döneminde üstlendiği görevler, özellikle eğitim sisteminin modernleşmesi ve laik bir yapıya kavuşması yönündeki çabaları, Arıkan'ın topluma olan sorumluluğunu ve liderlik niteliklerini gözler önüne serer. Kan kelimesinin içerdiği soyluluk, liderlik ve sorumluluk bilinci, Saffet Arıkan'ın Cumhuriyet'i inşa etme sürecinde gösterdiği kararlılığı ve devlete olan bağlılığını ifade eder. Bu bağlamda, kan kelimesinin tarihsel ve kültürel anlamları, onun liderlik özellikleriyle doğrudan örtüşür. Arıkan soyadı, hem ahlaki temizlik ve dürüstlük anlamlarını içeren "arı" kelimesiyle hem de soyluluk ve liderlik vasıflarını ifade eden "kan" kelimesiyle, Saffet Arıkan'ın kişiliğini ve devlet adamı olarak üstlendiği görevi net bir şekilde yansıtır.



**Fotoğraf 3.** Saffet Arıkan'ın Atatürk tarafından verilen soyadı ve buna istinaden yeni imzasını beyan ettiği resmî belge<sup>10</sup>

### **Celâl (Bayar)**

Celâl Bayar 1883 yılında Bursa'nın Gemlik İlçesinin Umurbey Köyü'nde doğdu. İlk ve orta öğrenimini bir süre Bursa Fransız Okulu'nda sürdürdü. Çalışma hayatına Gemlik Reji İdaresi'nde başladı ve Ziraat Bankası ile Doyçebank Bursa Şubesinde çalıştı. İzmir'in 15 Mayıs 1919'da Yunan birlikleri tarafından işgali üzerine Millî Mücadele'ye katıldı. Son Osmanlı Meb'usan Meclisi'nde Saruhan Milletvekili oldu. Meclis'in İngilizler tarafından 16 Mart 1920'de dağıtılması üzerine İstanbul'dan Bursa'ya geçti. Mustafa Kemal Paşa'nın talimatıyla Bursa'daki Kuvayı Milliye Teşkilâtında görev aldı. Ardından 8 Mayıs 1920'de Ankara'ya geldi ve I. TBMM'de Saruhan Milletvekili sıfatıyla yer aldı. 1921-1922 yılları arasında

<sup>10</sup> Cumhurbaşkanlığı devlet arşivleri başkanlığı cumhuriyet arşivi (BCA), 30.0.0.0/124.886.7., 02.05.1935.

İktisat Vekili olarak görev yaptı. 1923'te İzmir Milletvekili, 1924'te ise Mübadele, İmar ve İskân Vekili oldu. Mustafa Kemal Paşa'nın talimatı üzerine Vekillikten ayrılarak 26 Ağustos 1924'te Türkiye İş Bankası'nı kurdu. 1927 ve 1931 seçimleri sonucu İzmir Milletvekili olarak Meclis'e girdi.

Celal Bey, 1932-1937 yılları arasında yürüttüğü İktisat Vekilliği döneminde önemli işlere imza attı. Bayar, Türkiye'nin kalkınmasında etkili olan Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'nın hazırlanması için çalışma yürüttü. 1937'de Başbakanlığa atandı ve 1939 yılına kadar bu görevini sürdürdü. 1939'da İzmir'den milletvekili seçildi. Bayar 7 Haziran 1945'te Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan ile birlikte Dörtlü Tahrir olarak adlandırılan bir önerge vererek parti tüzüğüne ve antidemokratik bazı kanunların değiştirilmesinin reddi üzerine milletvekilliğinden ve CHP'den istifa etti. 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi kurdu. 1950 yılı genel seçimlerinde Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin üçüncü Cumhurbaşkanı oldu (Çoker, 1995). 27 Mayıs 1960 silahlı kuvvetlerin ülke yönetimine el koyması ile Cumhurbaşkanlığı askerî müdahalesi ile sona erdi. Yaklaşık dört yıl süren hapis hayatının ardından 1964'te tahliye edildi. 1969'da siyasî haklarına yeniden kavuştu. Celâl Bayar 1986 yılında İstanbul'da yaşamını yitirdi (Özgen, 2003).



**Fotoğraf 4.** Celâl Bayar ve Atatürk ile beraberken (Kuntay, 1947).

Atatürk tarafından Başbakanlık ve İktisat Vekilliği gibi önemli görevlerde bulunan Celâl Bey'e "Bayar" soyadı verilmiştir (Yund, 1967). Celal Bayar'a bu soyadının verilmesi, hem kişisel nitelikleri hem de kelimenin etimolojik anlamıyla ilişkilidir. Bayar kelimesi, Türkçede "bay" ve "er" köklerinden türetilmiştir ve zenginlik, güç ve saygınlık kavramlarını içerir. Bu etimoloji, Bayar'ın Kurtuluş Savaşı'ndaki rolü, Cumhuriyet'in inşasındaki katkıları ve siyasî kariyerindeki liderlik vasıflarıyla örtüşmektedir.

1. Etimolojik Köken: Bay kelimesi, Eski Türkçede "zengin, varlıklı, güçlü" anlamlarına gelir (Wilkens, 2021). Türk toplumlarında, bu terim ekonomik refahın yanı sıra sosyal prestij ve güçle ilişkilendirilmiştir. Zenginliği ve güç sahibi olmayı

temsil eder. Sertkaya, *Bay, Bayan, Bayin ve Sayın kelimeleri üzerine* adlı makalesinde bay kelimesiyle ilgili Őu ifadelere yer vermiştir:

“Bay kelimesi 7. yuzyıldan 20. yuzyılın 1930’lu yıllarına kadar genel Türkçede ve Türkçenin lehçe ile Őivelerinde de hep aynı anlamda kullanılmıştır. Sir Gerard Clauson *Eski Türkçenin Etimolojik Szlđđ*’nde bay kelimesinin eski Türkçedeki kullanılıŐlarını vermekte ve kelimeyi “ba:y ‘rich, a rich man [zengin, zengin bir kimse]’ Őeklinde anlamlandırmakta ve Ysuf Has Hacib’in *Kutadgu Bilig*’inden Őu mısrayı zikretmektedir: tili ın bütün hem közi kngli bay “dili gerçek ve bütün, aynı zamanda gözü ve gnl zengin”. Gerhard Doerfer *Yeni Farsçada Türkçe ve Moğolca Unsurlar* adlı szlđđnde kelimeyi “bay ‘reich [zengin]’ ← t. [türkçe] bay” Őeklinde açıklamıştır. Hamit Zübeyr [KoŐay] ile İŐhak Refet [IŐıtman] bay kelimesini Anadolu Türkçesi’nde bay “zengin” Őeklinde tespit etmişlerdir.” (Sertkaya, 2010).

Er kelimesi ise “adam, yiğit, kahraman” anlamını taşır (Wilkens, 2021). Türk kültüründe er, cesur, güçlü ve savaşçı karakterlere atıfta bulunur. Bu kelime, savaşçı ruhu ve onurlu bir duruŐu simgeler. Bu iki kelimenin birleŐimi olan Bayar (<bay+er), “zengin ve güçlü adam” anlamını kazanır. Bu anlam, Celal Bayar’ın Türk Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet dönemindeki güçlü, saygınlık sahibi konumunu ve karakterini yansıtır.

## 2. Celal Bayar’ın Soyadına Uygunluğu:

- Liderlik ve G: Celal Bayar, Kurtuluş Savaşı’nda Atatürk’ün yanında yer alarak önemli bir liderlik rolü üstlenmiştir. Savaşın ardından Türkiye Cumhuriyeti’nin geliŐimine büyük katkılar sađlamıŐ ve başbakanlık ile cumhurbaşkanlığı görevlerinde bulunmuştur. Bayar kelimesi, onun bu güçlü ve lider vasfını ifade eder.
- Ekonomik ve Siyasî Başarılar: Bayar, zellikle Türkiye’nin ekonomik kalkınması ve sanayileŐmesi konusundaki çabalarıyla bilinir. Onun Bayar soyadını taşıması, bu zenginlik ve refah anlamlarını yansıtır. Hem zenginlik hem de sosyal g ile iliŐkilendirilen bu soyadı, onun siyasî ve ekonomik baŐarılarıyla uyumludur.
- Saygınlık ve Prestij: “Bayar” soyadı, Celal Bayar’ın toplum içindeki saygın konumunu ve halk tarafından duyulan itibarı da yansıtır. Türk siyasî tarihinde önemli bir fiğr olarak, “Bayar” soyadı, prestijli bir kiŐilikle özdeşleşmiştir (Nergiz, 2017).

## Salih (Bozok)

Salih Bozok 1881’de Selanik’te doğdu. Selanik Askerî RŐtiyesinden mezun olduktan sonra Harp Okuluna girdi. Okul arkadaŐları arasında Mustafa Kemal de vardı. 1903’te Harbiye’den subay olarak mezun oldu. 1909’da Alatini KöŐkü’nde

gözü altında bulunan II. Abdülhamid'in muhafızlığı görevinde bulundu. 1916'da Diyarbakır'da 2. Ordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa'nın Başyaverliği ardından Halep'te 7. Ordu Komutanı Başyaverliği vazifesinde bulundu. Millî Mücadele'nin başlaması sonrası 1920'de Ankara'ya geldi. Mustafa Kemal'in TBMM Başkanlığına seçilmesinin ardından Başkanlık Başyaverliğine atandı. 1923'te Bozok (Yozgat) milletvekilliğine seçildi. Atatürk kendisine seçim bölgesine istinaden 1934 yılında "Bozok" soyadını verdi. Salih Bozok 25 Nisan 1941'de yaşamını yitirdi (Öztürk, 1995). Salih Bozok'a verilen "Bozok" soyadı, Türk tarihinin önemli boylarından biri olan Bozok Boyu ile derin bir etimolojik ve tarihsel ilişkiye dayanır. Türk kültüründe Bozok kelimesi, hem Oğuz boyları arasında önemli bir yere sahip olan bir boyun adı olarak, hem de Osmanlı İmparatorluğu döneminde Bozok Sancağı olarak adlandırılan coğrafi bölgeyle bağlantılıdır. Bu bağlamda Salih Bozok'un soyadı, hem tarihsel bir derinliği hem de kişisel kökenini ifade eden güçlü bir simgedir.

1. Bozok Kelimesinin Etimolojik Kökeni: "Bozok" kelimesi, Eski Türkçede "boz" ve "ok" kelimelerinin birleşiminden oluşur. Boz kelimesi, Eski Türkçede güç, sertlik, askerî dayanıklılık gibi anlamlara gelir. Türklerin tarih boyunca bozkırlarda sürdürdükleri göçebe yaşam, boz kelimesiyle de özdeşleşmiştir. Boz renk,<sup>11</sup> Orta Asya steplerinin sert doğasını ve Türklerin bu zorlu doğa ile olan mücadelesini sembolize eder. Türkçede boz rengi, Avrupalıların gri rengine denk düşer ve gri, koyudan açığa pek çok farklı ton barındırır. Moğolca bir metni çeviren Çinli yazar, kurdun rengini "gök renginde kurt" olarak tanımlamış ve bu rengin daha çok mavigrisi bir ton içerdiğini vurgulamıştır (Ögel, 2014). Ayrıca, ak, boz, mavi ve ala renklerinin Gök Tanrı inancıyla olan bağlantısı da açık bir gerçektir (Bayat, 2002). Bu kelime, aynı zamanda askerî disiplin, sağlamlık ve güçle ilişkilidir.

"Ok" ise, Eski Türkçede ok ve yay anlamına gelir, ancak burada daha geniş anlamıyla kullanılarak Oğuz boylarını ifade eder. Türk toplumunda "ok" bir yandan savaş silahı olarak kullanılırken, aynı zamanda boylar ve soylar arasındaki bölünmeleri simgelemek için de kullanılmıştır (Clouston, 1972). Oğuz Türkleri, Orta Asya'nın geniş steplerinde örgütlenmiş, 24 boydan oluşan büyük bir topluluktur. Bu boylar, tarih boyunca Türk devletlerinin ve medeniyetlerinin kurulmasında önemli roller üstlenmiştir. Bozok kelimesi, bu iki unsuru bir araya getirerek, güçlü ve savaşçı bir boy olan Bozokları temsil eder. Bozok Boyu, Oğuzların iki ana kolundan biridir ve Türk tarihinde askerî gücü ve liderliğiyle ön plana çıkmıştır (Türkmen, 2011). Bu bağlamda "Bozok" adı, askerî başarı, dayanıklılık ve liderlik anlamlarını içeren bir terimdir. Oğuzların Bozok kolu, Osmanlı Devleti'nin kurucu unsurlarından olan Kayı Boyu gibi boyları içerir ve bu durum "Bozok" adını daha da güçlü kılar (Gündüz, 2020).

2. Bozok Boyu ve Oğuz Türklerinin Rolü: Oğuz Türkleri, Türk tarihinin en önemli topluluklarından biridir. 24 boydan oluşan bu topluluk, Anadolu'nun Türkleşmesinde ve büyük Türk devletlerinin kurulmasında kritik rol oynamıştır.

---

<sup>11</sup> Eski Türk kültüründe renk kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Küçük, 2010.

Bozoklar, Oğuzların sağ kolunu oluşturan bir grup olarak bilinir (Gündüz, 2020). Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Kayı Boyu, Bozok koluna mensup bir Oğuz boyudur ve bu boyun tarihsel önemi, Osmanlı'nın kuruluşunda ve imparatorluğun yükselmesinde büyük rol oynamıştır. Bozok Boyunun savaşçı ve liderlik özellikleri, Türk toplumundaki güçlü askerî yapılarla özdeşleştirilmiştir. Bu boyun adını taşıyan Bozok soyadı, güçlü askerî liderlik, cesaret ve bağımsızlık gibi nitelikleri yansıtır. Türkler, tarih boyunca savaşçı bir millet olarak bilinmiş ve bu savaşçı nitelikler, Oğuz boylarının temel kimliğini oluşturmuştur. Bozoklar, bu kimliğin en önemli temsilcilerinden biridir (Türkmen, 2011).

3. Bozok Sancağı ve Osmanlı Bağlantısı: Osmanlı Devleti döneminde, Bozok Sancağı, bugünkü Yozgat ilinin bulunduğu bölgeyi ifade eden bir coğrafi terimdir. Bozok Sancağı, Osmanlı Devleti'nin iç Anadolu'daki idari birimlerinden biridir ve bölgenin hem askerî hem de idari anlamda stratejik bir önemi olmuştur (Gülten, 2019). Bozok Sancağı, Osmanlı döneminde Anadolu'nun iç bölgelerinde merkezi bir idari bölge olarak öne çıkmıştır. Bu sancak, aynı zamanda Bozok adıyla anılan Türk boylarının tarihsel izlerini de taşır. Salih Bozok, Yozgat bölgesinde doğmuş ve Bozok Sancağı ile bağlantılıdır. O'na verilen "Bozok" soyadı, hem bölgesel hem de tarihsel kökenlerine dayanmaktadır. Yozgat'ın tarihsel adı olan Bozok, Osmanlı döneminde uzun süre bu bölgede bir idari merkez olarak varlığını sürdürmüştür ve Salih Bozok'un bu adı taşıması, Osmanlı dönemindeki yerel idari yapı ile olan bağlantısını gösterir. Yani, "Bozok" adı, hem tarihsel mirası hem de coğrafi bağlantıyı simgeleyen bir isimdir.

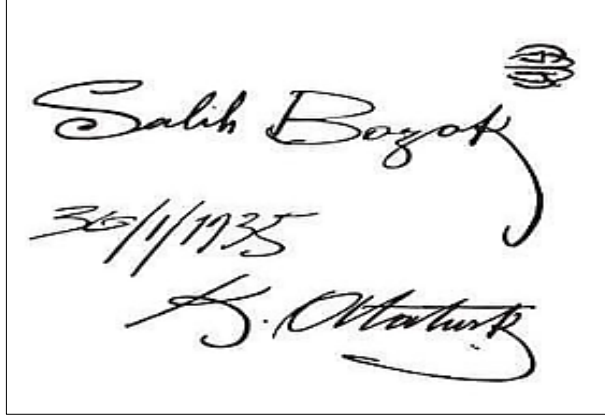
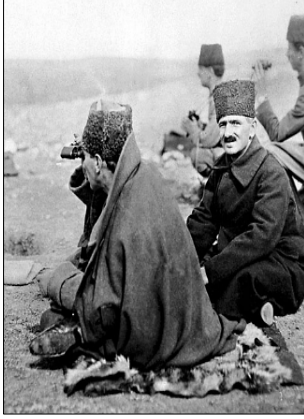
4. Salih Bozok'un Kişisel Bağlantıları: Salih Bozok, Mustafa Kemal Atatürk'ün en yakın arkadaşlarından biri ve Kurtuluş Savaşı döneminde önemli roller üstlenmiş bir askerdir. Atatürk ile olan kişisel dostluğu, O'nun Cumhuriyet'in kurulma sürecinde aldığı önemli görevlerle güçlenmiştir. Bozok soyadı, hem tarihsel olarak askerî bir anlam taşır hem de Salih Bozok'un kişisel niteliklerini yansıtır. Salih Bozok'un, Atatürk'ün yakın çevresindeki sadakati ve cesareti, bu soyadın anlamını daha da derinleştirir. Salih Bozok'un soyadı, güç, sadakat, askerî disiplin ve liderlik anlamlarıyla özdeşleşmiştir. Osmanlı Devleti'nin çöküşü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu dönemlerinde Bozok'un üstlendiği sorumluluklar ve gösterdiği cesaret, onun adını Türk tarihinde kalıcı hâle getirmiştir. Bozok adı, askerî bir lider olarak Salih Bozok'un Türk toplumundaki yerini ve kişisel özelliklerini simgeler.

5. Bozok Soyadının Taşdığı Anlamlar: Salih Bozok'a verilen bu soyadı, sadece kişisel kökenleri ve coğrafi bağlantıları değil, aynı zamanda tarihsel ve kültürel mirası da yansıtır. "Bozok" kelimesi, hem etimolojik olarak güçlü ve savaşçı bir geçmişe sahiptir hem de Osmanlı İmparatorluğu döneminde Yozgat ile ilişkili olan bir coğrafi terimdir. Bu soyadı, Salih Bozok'un tarihsel ve coğrafi kökenlerini



temsil ettiği gibi, onun Cumhuriyet'in kurulmasındaki rolünü ve Atatürk'e olan bağlılığını da ifade eder.

**Fotoğraf 5.** Salih Bozok, Atatürk ile beraberken ve kendisine verilen soyadını gösterir yazı (Bozok & Bozok, 2019).



### **İsmet (İnönü)**

İsmet İnönü 24 Eylül 1884'te İzmir'de dünyaya geldi (Aydemir, 1976). İlköğrenimini İzmir'de tamamladı ve 1892-1895 yılları arasında Sivas Askerî Rüştiyesinde eğitim gördü. İstanbul'da devam ettiği eğitim hayatını 1903'te Harbiye'den Teğmen rütbesiyle mezun olarak tamamladı.<sup>12</sup> 1906-1915 sürecindeki aldığı terfiler sonucu 14 Aralık 1915'te albaylığa yükseldi. Kafkas ve Suriye cephelerinde komutan olarak görev yaptı (Özel, 1993). İsmet İnönü, İstanbul'un 16 Mart 1920'de İtilâf kuvvetleri tarafından işgal edilmesi sonucu Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin kapatılması ile 9 Nisan 1920'de Ankara'ya geldi. 23 Nisan 1920'de toplanan Büyük Millet Meclisi'nde Edime Milletvekili olarak bulundu. Kurulan ilk Hükümette ise Genelkurmay Başkanı olarak yer aldı. Millî Mücadele Döneminde (1919-1922) Batı Cephesi Komutanı olarak Birinci ve İkinci İnönü muharebelerinde başarı sağladı (Özel, 1993). Millî Mücadele'nin zaferle sonuçlanmasının ardından işgal kuvvetleri ile toplanan Mudanya Konferansı'nda (3-11 Ekim 1922) TBMM Hükümeti'ni temsil etti. İsmet Bey 25 Ekim 1922'de Hariciye Vekilliği'ne atandı. Lozan Konferansı'nda baş delege olarak görev yaptı ve 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasını sağladı 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanının ardından Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal tarafından kurulan Hükümeti'nin ilk başbakanlık görevine 30 Ekim 1923'te getirildi. Böylece "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk Başbakanı" unvanına sahip oldu (Unat, 1945).

Soyadı Kanunu'nun 1934'te yürürlüğe girmesinin ardından Mustafa Kemal Atatürk, İnönü Meydan Muharebelerinin başkahramanı olması dolayısıyla İsmet Paşa'ya 26 Kasım 1934'te "İnönü" soyadını verdi. İsmet Bey'in anne tarafı

<sup>12</sup> *İsmet İnönü* (1987). haz. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

“Temelli” ve baba tarafı ise “Kürüm” soyadını kullanmaktayken Atatürk, İsmet Paşa’ya niçin İnönü soyadını uygun bulduğunu şöyle açıklamıştır: “Başvekil İsmet Paşa Hz.inin, inkılâp tarihimizin ilk şerefli ve parlak sayfası olan İnönü meydan muharebelerinin başkahramanı olmuş bulunması itibariyle, Soyadı Kanunu icabı olarak alacağı aile isminin İnönü olmasını çok yerinde bulduğumdan, kendilerine bu soyadını tevcih ettiğimi bildiririm.”<sup>13</sup> Dolayısıyla İnönü soyadı, Türk Kurtuluş Savaşı sırasında gerçekleşen ve büyük zaferlerle sonuçlanan bu muharebelerle ilişkilidir. İsmet Paşa (İsmet İnönü), bu muharebelerde komutan olarak görev yapmış ve Türk ordusunun Yunan kuvvetlerine karşı kazandığı zaferlerin lideri olmuştur. Soyadı Kanunu’nun kabulüyle birlikte, İsmet Paşa’ya İnönü soyadı verilmiştir. İnönü kelimesi, iki farklı Türkçe kelimenin birleşiminden oluşmaktadır: *İN* ve *ÖNÜ*. Bu iki kelimenin anlamlarını ve etimolojik kökenlerini inceleyelim.

1. “İN” Kelimesinin Etimolojisi: İN kelimesi, Eski Türkçeden günümüze kadar kullanılan bir kelimedir ve birkaç temel anlam taşır:

- İN<sup>14</sup> (Mağara veya Sığınak): Türkçede in kelimesi en yaygın anlamıyla “mağara”, “oyuk” ya da “sığınak” anlamına gelmektedir. Mağaralar, tarih boyunca ilk insanların doğal barınakları olarak işlev görmüş ve çeşitli kültürlerde kutsal mekânlar olarak kabul edilmiştir. Türk mitolojisinde de mağaralar, yalnızca fiziksel barınaklar değil, aynı zamanda varoluşun başlangıcına açılan kozmik geçitler olarak sembolize edilmiştir. Bu yapıların anne rahmi ile özdeşleştirilmesi, kapalı ve karanlık yapılarının insanlık için bir yaratılış noktası olarak görülmesine yol açmıştır (Ögel, 2014). Mağaraların gizemli ve uhrevi havası, onları sadece güvenli yerler olmaktan öte, koruyucu ve kollayıcı özellikleriyle de atalar kültü ile ilişkilendirmiştir. Türk inançlarında, bazı boyların ilk atalarının bir mağarada doğduğuna inanması, bu mekânları daha da kutsal hâle getirmiştir (Park, 2023). Bu bağlamda mağara, sadece fiziksel bir sığınak değil, aynı zamanda yaşamın kaynağı ve manevi bir sembol olarak düşünülmüş, yaratılışın beşiği olarak da görülmüştür. Mağaralar, Eski Türkler için doğa ile insan arasındaki mistik bağın bir sembolü hâline gelmiş ve yaşam ile ölüm arasındaki geçiş noktası olarak tasvir edilmiştir (Bars, 2017). Eski Türk kültüründe in, doğadaki doğal barınakları ve hayvanların veya insanların sığındığı korunaklı yerleri ifade eder. Ayrıca, insanlar için de sığınak veya gizlenme alanı olarak kullanılabilir. Eski Türkçe kökenine baktığımızda, in kelimesinin, barınmayı ve koruma sağlayan doğal alanları tanımlamak için kullanıldığını görürüz.

<sup>13</sup> İsmet İnönü: Atatürk saygın başbakanımıza bu soyadını verdi (1934). *Hâkimiyeti Milliye*, 26 İkinci Teşrin; İsmet paşa: İnönü (1934). *Akşam*, 27 Teşrinisani; *Atatürk’ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri* (1991). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

<sup>14</sup> Kelimeye Eski Uygur Türkçesinde *in* biçiminde ve “mağara, mezar mağarası” anlamlarına gelecek şekilde rastlanmıştır (Wilkens, 2021).

2. “Önü” Kelimesinin Etimolojisi: Önü kelimesi, Türkçede bir yerin ya da nesnenin “ön kısmını”, yani “ön tarafını” belirtir. Ön kelimesi, Eski Türkçede ve modern Türkçede yön belirten bir sözcük olarak kullanılmıştır.

- Ön<sup>15</sup> (Yön ve Yer Belirleme): Türkçede ön kelimesi, bir nesnenin ya da yerin en yakın kısmı veya yüzeyini ifade eder. Ön kelimesi, yön tayini yaparken kullanıldığı gibi, aynı zamanda bir yerin ya da nesnenin en öndeki, en belirgin kısmını belirtir. Bu anlamıyla ö nü, bir bölgenin belirgin ve ö ne çıkan kısmını ifade eder (Nişanyan Sözlük, 2024, “ön” maddesi).

3. İnönü Kelimesinin Birleşik Anlamı: İnönü kelimesi, etimolojik olarak “in” (mağara, sığınak) ve “önü” (ön taraf) kelimelerinin birleşiminden oluşur. Dolayısıyla kelime “mağaranın ö nü” ya da “sığınağın ö nü” anlamını taşır. Coğrafi olarak bakıldığında, İnönü, Eskişehir’in batısında yer alan, vadiler ve doğal oyuklarla çevrili bir bölgedir. Bu bölge, Kurtuluş Savaşı sırasında stratejik bir öneme sahip olmuştur ve iki büyük savaşın bu bölgede gerçekleşmiş olması, coğrafi yapısı ile de ilişkilendirilebilir (Okuyucu & Erol, 2018).

4. İnönü Kelimesinin Kültürel ve Sembolik Değeri: İnönü kelimesinin etimolojik anlamı, “sığınağın ö nü” ya da “mağaranın ö nü” olarak tanımlansa da, tarihsel bağlamda bu kelime, Türk Kurtuluş Savaşı’nda kazanılan zaferlerle sembolleşmiştir. Türk ordusunun Yunan kuvvetlerine karşı kazandığı zaferler, İnönü bölgesinde gerçekleştirilmiştir ve bu zaferler, hem Türk ordusunun moralini yükseltmiş hem de yeni kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin meşruiyetini pekiştirmiştir. Bu nedenle, İnönü kelimesi, zamanla coğrafi anlamından çok daha büyük bir sembolik anlam kazanmıştır ve Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinde kazandığı zaferlerin bir simgesi hâline gelmiştir (Sarı & Atanlar, 2019).

---

<sup>15</sup> ö nj<sup>5</sup> “yer adının bir bölümü” kullanımı için bk. Wilkens, 2021.



**Fotoğraf 6.** Atatürk ve İsmet İnönü beraberken ve İsmet Paşa'ya İnönü soyadı verildiğine dair bir gazete haberi<sup>16</sup>

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de ölümü sonrası 11 Kasım 1938'de TBMM'de İsmet İnönü oy birliğiyle Cumhurbaşkanı seçildi. İnönü'ye 26 Aralık 1938'de toplanan CHP Birinci Olağanüstü Kurultayında "Millî Şef" unvanı verildi ve CHP'nin "Değişmez Genel Başkanı" seçildi (Unat, 1945). 14 Mayıs 1950 tarihli Türkiye Genel Seçimleri ile Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı görevi 22 Mayıs 1950'de sona erdi. 25 Ekim 1961 genel seçimleri sonucu Başbakan oldu ve 6 Şubat 1965 tarihine kadar bu görevini sürdürdü. İsmet İnönü 1972'de CHP Genel Başkanlığı'ndan ve milletvekilliğinden istifa etti. Anayasa gereği Tabii Senatör olarak Cumhuriyet Senatosu'nda görev yaptı (Özel, 1993). İsmet İnönü 25 Aralık 1973'te Ankara'da hayatını kaybetti.<sup>17</sup>

### **Fahri (Korutürk)**

Fahri Korutürk 1903'te İstanbul'da doğdu. Tefeyyüz Numune ve Reşadiye Numune mekteplerinde İlköğrenimini tamamladıktan sonra Heybeliada Mekteb-i Fünun-ı Bahriyye-i Şahane ve Deniz Harp Okulu'nda eğitimi gördü. 1933 yılında Deniz Harp Akademisinden mezun oldu. 1934 yılında Genelkurmay XI. Şube'ye atandı (Çetin, 2002). Fahri Bey'e, Atatürk tarafından "Korutürk" soyadı verildi. Fahri Korutürk bu olay hakkındaki anılarında 1935'te Ankara'da bulunan Karpiç Lokantasında bir yemek esnasında Atatürk'le karşılaştığını ve kendisine soyadı alıp almadığını sorduğunu, bunun üzerine kendisinin henüz bir soyadı almadığını söylediğini, Atatürk'ün karşılık olarak; "Biz bu memlekette birtakım inkılaplar yaptık ve bunların korunmasını şahsiyet sahibi Türk Gençliğine emanet ettik. İşte bu gençlerden biri de sensin. Sana, "Korutürk" soyadını versek ne dersin" diye

<sup>16</sup> Fotoğraflarla Atatürk: doğumundan Cumhuriyetin ilanına kadar (1964). İstanbul: Tifdruk Matbaacılık Sanayii A.Ş. Basımevi; İsmet İnönü: Atatürk saygın başbakanımıza bu soyadını verdi (1934). *Hakimiyeti Milliye*, 26 İkinci Teşrin.

<sup>17</sup> İnönü öldü: eski Cumhurbaşkanı 90 yaşındaydı (1973). *Cumhuriyet*, 26 Aralık; Yurtta millî matem ilân edildi: İsmet İnönü'yü kaybettik (1973). *Hürriyet*, 26 Aralık.

sorduğunu söylemiştir. Fahri Bey ise kendisine layık görülen bu soyadını taşımaktan dolayı hayatı boyunca büyük bir şeref duyacağını belirtmiştir (Akçiçek, 2006). Fahri Korutürk'e verilen Korutürk soyadı, derin anlamlara sahip iki kelimenin birleşiminden oluşur: “Koru” ve “Türk”. Bu soyadı, Fahri Korutürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'ne olan bağlılığını, askerî ve siyasî kariyeri boyunca üstlendiği koruyucu rolü ve Türk milletine olan hizmetini simgeler.

1. “Koru” Kelimesinin Etimolojisi: Emir formundaki koru kelimesi, Türkçede “korumak, savunmak, muhafaza etmek”<sup>18</sup> anlamlarına gelir. Eski Türkçede bu kelime, bir şeyi ya da varlığı dış tehditlerden veya zarardan koruma görevini ifade eder. *Koru-* fiili, özellikle devlet yöneticileri ve liderler için önemli bir görev olarak değerlendirilmiştir, çünkü liderlerin hem fiziksel hem de manevi anlamda halkı ve devleti korumak gibi bir sorumlulukları vardır. Fahri Korutürk'ün soyadındaki “koru” ifadesi, onun Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki uzun kariyeri boyunca Türkiye'nin güvenliğini sağlamaya yönelik çalışmaları ve Cumhurbaşkanlığı döneminde de bu koruyucu rolü sürdürme amacını ifade eder. Korutürk, bir deniz subayı olarak Türkiye'nin sınırlarını korumak için çalışmış, Cumhurbaşkanlığı döneminde ise Türkiye'nin bağımsızlık ve laiklik ilkelerini savunmuştur. Bu anlamda “koruma”, Fahri Korutürk'ün kariyerini tanımlayan temel bir misyon olmuştur.

2. “Türk” Kelimesinin Etimolojisi<sup>19</sup>: Türk kelimesinin etimolojisi, oldukça eskiye dayanmakta olup, Türk milletinin kökenine, tarihine ve kültürüne derin bir bağ içerir. Türk kelimesi, ilk olarak 6. yüzyılda Göktürk Kağanlığı döneminde bir millet adı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Orhun Yazıtları ve diğer Eski Türk metinlerinde Türk kelimesi, Göktürklerin kendilerini tanımlamak için kullandığı bir terim olarak öne çıkar. Eski Türkçede Türk kelimesi, genel anlamda “güçlü, kuvvetli, olgun” gibi anlamlar taşır. Bu anlamlar, o dönemde Türklerin sahip olduğu askerî güç ve devlet düzeniyle ilişkilendirilmiştir. Türk kelimesinin kökeni üzerine çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Kaşgarlı Mahmud, bu kelimenin kökenini Nuh Peygamber'in torunlarından birinin adıyla ilişkilendirirken, Arap yazarları, Ye'cuc ve Me'cuc efsanesine atıfta bulunurlar. Diğer taraftan, Klapproth ve Hess gibi araştırmacılar, Türk kelimesinin kökenini bir Çin kaynağına dayandırarak, kelimenin ilhamını miğfer şeklindeki bir dağdan aldığını öne sürerler (Ayda, 1976). Karabacak (2024), Türk etnoniminin, ilk kez kesin olarak altıncı yüzyılın ortalarındaki olayları ele Çin kaynaklarında, Modern Mandarin Çincesinde 突厥 *Tujue* şekliyle görüldüğünü; Erken Orta Çince'de (EMC, yaklaşık 601) \**duətkuat*; Geç Orta Çince'de ise (LMC, VII-VIII. yüzyıllar) \**thutkyat* olarak yeniden yapılandırıldığını aktarır. Bu isim, Türklerin Çin ile olan ilişkilerinde onların güçlü ve savaşçı bir millet olarak tanındığını gösterir. Çinliler bu terimi kullanarak Türkleri tanımlamış ve zamanla bu kelime, Türklerin etnik kimliğini tanımlamak için yaygın bir şekilde

<sup>18</sup> Ayrıntılı bilgi için bk. Güncel Türkçe Sözlük, 2022, “korumak” maddesi.

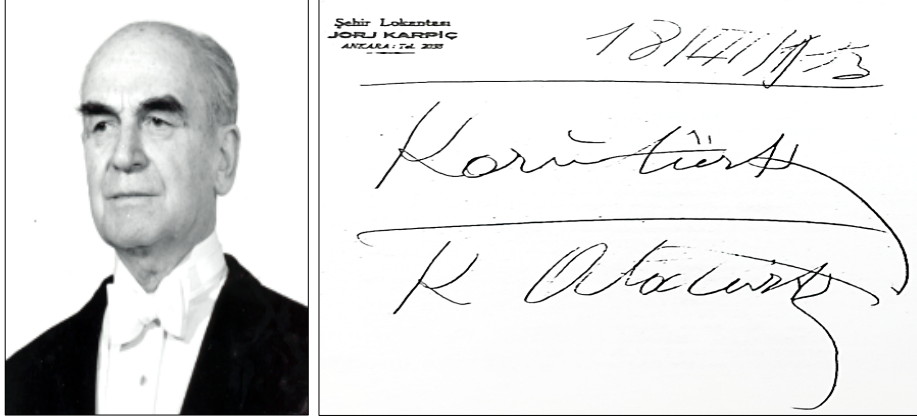
<sup>19</sup> Türk adının ortaya çıkışı, anlamı ve yayılışı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Kafesoğlu, 1966; Turan, 2004; Aydın, 2013; Durmuş, 2017.

kullanılmıştır. Aynı zamanda, bu köken Türk kelimesinin erken dönemden itibaren bir devletin ve milletin adı olarak kullanıldığını kanıtlar.

İslamiyet'in kabulünden sonra, Türk kelimesi yeni anlamlar kazanmıştır. İslam dünyasında Türkler, sadece güçlü bir millet değil, aynı zamanda İslam'ın savunucuları ve yayıcıları olarak görülmeye başlanmışlardır. Bu dönemde Türk kelimesi, Türk milletinin hem askerî hem de dinî misyonunu ifade etmek için kullanılmıştır (Durmuş, 2017). Türkler, zellikle Selçuklu ve daha sonra Osmanlı dönemlerinde, İslam dünyasının lideri ve koruyucusu olarak görülmüşlerdir. Bu, Türk kelimesine sadece etnik bir anlam kazandırmakla kalmamış, aynı zamanda dinî ve siyasi bir anlam da yüklemiştir. Etimolojik olarak, Vmbry (1879) gibi bazı dil bilimciler Türk kelimesinin "tre/tre" kelimesinden türediğini ileri sürerler. Tre, Türk topluluklarında sosyal ve hukuki düzeni ifade eden bir kavramdır. Bu bağlamda Türk kelimesi, "töreye bağlı olan" yani toplumsal kurallara, adalete ve düzene bağlı bir millet anlamına gelir. Türklerin tarih boyunca güçlü devlet yapıları kurmuş olmaları ve hukuk kurallarına dayalı bir yönetim sergilemeleri, bu kökenle bağlantılı olabilir.

Modern dönemlerde, Mustafa Kemal Atatürk'ün nclgnde Türk kelimesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu değerleriyle ilişkilendirilmiştir. Atatürk, Türk kavramını modern bir ulus-devletin temel taşı olarak ele almış ve bu kavramı, Türk kimliğini, bağımsızlık ve laiklik ilkeleriyle birleştirerek tanımlamıştır. Atatürk'ün sözleriyle "Ne mutlu Türk'm diyene!" ifadesi, bu kimliğin Cumhuriyet dönemiyle nasıl yeniden şekillendiğini ve bir milletin ortak kimliği hâline geldiğini vurgular (Korkmaz, 2020). Bu bağlamda, Türk kelimesi sadece bir etnik kimliği değil, aynı zamanda modern Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını ve milliyetçi bir bilinç anlamını kazanmıştır (Kuşat, 2003).

3. Fahri Korutürk'e Verilen "Korutürk" Soyadı: Fahri Korutürk'e verilen Korutürk soyadı, Türk milletini ve devletini savunma görevini üstlenen bir lideri simgeler. Koru kelimesi, Fahri Korutürk'n hayatı boyunca Türkiye'nin bağımsızlığını, egemenliğini ve güvenliğini korumak için verdiği hizmeti ifade eder. Fahri Korutürk, hem Türk Silahlı Kuvvetleri'nde uzun yıllar hizmet etmiş hem de Cumhurbaşkanlığı görevinde Türkiye'nin çıkarlarını korumuştur. Bu bağlamda, Türk kelimesi, onun Türk milletine olan bağlılığını ve bu milleti savunma görevini simgeler. Soyadının Türk kısmı, Türk milletinin tarih boyunca sahip olduğu kuvvetli, bağımsız ve güçlü kimliği ile bağlantılıdır. Fahri Korutürk'n soyadındaki bu bileşen, onun Türkiye Cumhuriyeti'ni koruma ve güçlendirme amacını taşıyan misyonunu da ifade eder.



**Fotoğraf 7.** Fahri Korutürk ve Atatürk tarafından kendilerine verilen soyadını içeren kâğıt<sup>20</sup>

Fahri Korutürk 11 Aralık 1935'te Roma Büyükelçiliği Deniz Ataşeliğine ve 25 Aralık 1936 ile 29 Ocak 1942 tarihlerinde Berlin Büyükelçiliği Deniz Ataşeliğine tayin oldu. Deniz Kuvvetleri Komutanı iken 27 Mayıs 1960 askerî müdahalesi sonrası 1960-1964 yılları arasında Moskova Büyükelçiliği vazifesinde bulundu (Çetin, 2002). 1968'de Cumhuriyet Senatosu kontenjan senatörlüğüne getirildi. 6 Nisan 1973'te Türkiye'nin 6. Cumhurbaşkanı seçildi. 6 Nisan 1980'de görev süresi dolan Korutürk 12 Eylül 1980 askerî müdahalesine kadar Cumhuriyet Senatosu tabii üyeliğinde bulundu. Fahri Korutürk 12 Ekim 1987'de hayatını kaybetti.<sup>21</sup>

## SONUÇ

1934 yılında çıkarılan Soyadı Kanunu, Cumhuriyet Türkiye'sinin kimlik arayışında yalnızca bir hukukî reform değil, aynı zamanda Türk milletinin tarihî köklerine yeniden bağlanma yolunda atılmış güçlü bir adımdır. Atatürk'ün, şahsiyetlere özenle seçerek verdiği soyadları, sadece bireylerin kimliklerini belirlemekle kalmamış; Türk milletinin kadim geçmişine, kültürel zenginliğine ve toplumsal hafızasına duyulan derin saygıyı yansıtan semboller hâline gelmiştir. Bu çalışma, Atatürk'ün etimolojik titizlikle belirlediği soyadlarının tarihî ve kültürel anlamlarını ayrıntılı bir şekilde ele alarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin modern kimliğine kattığı değerleri ortaya koymaktadır.

*Altay* soyadı, Türklerin Orta Asya'daki kutsal topraklarına bir selam niteliği taşıırken, milletin köklerini canlandırma amacını gütmektedir. *İnönü* soyadı, Millî Mücadele'nin zafer dolu anılarına dokunarak, Türkiye'nin bağımsızlık mücadelesini toplumsal hafızada kalıcı bir sembole dönüştürmektedir. *Bozok* soyadı, Oğuz

<sup>20</sup> Cumhurbaşkanlığı tarihi 1923-2005 (2005). Ankara: Ajans Türk.

<sup>21</sup> TBMM albümü-1920-2010 (2010). C 4, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları.

boylarının cesaretini ve bağlılık değerlerini bugüne taşıırken; *Arıkan*, Cumhuriyet'in ahlaki değerlerine vurgu yaparak sadakat ve adaleti sembolize etmektedir. *Korutürk* ise Cumhuriyet'in koruyucu ruhunu simgeler, bağımsızlık idealini canlı tutar. *Aras* soyadı, diplomatik alandaki başarıları ve milletler arası ilişkilerde arabuluculuk rolünü yansıtarak Türkiye'nin dış politikasındaki kararlı duruşunu simgelerken; *Bayar* ise gücü ve saygınlığı temsil etmektedir.

Her bir soyadı, yalnızca bireylere kimlik kazandıran bir isim değil; geçmişten geleceğe uzanan bir köprü işlevi görmektedir. Atatürk'ün bu politikası, toplumsal aidiyeti pekiştiren güçlü bir bağ oluşturarak, Türk milletinin kültürel mirasını zenginleştirmiştir. Bu soyadlarının etimolojik temelleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin toplumsal hafıza ve kültürel miras üzerinden şekillendiğini gözler önüne sermektedir. Atatürk'ün isimlendirme tercihleri, Cumhuriyet'in değerlerini geçmişin simgeleriyle birleştirecek, milletin geleceğe yön veren kültürel mirası hâline gelmiştir. Soyadı Kanunu, yalnızca bir kimlik belirleme çabası değil; tarihî ve kültürel bağları yeniden dirilterek Türkiye Cumhuriyeti'ne köklü ve kalıcı bir kimlik kazandıran güçlü bir miras yaratmıştır. Bu bağlamda, Atatürk'ün soyadı politikası, Türk milletinin ulusal bilincini güçlendirirken, bireyler arasındaki toplumsal dayanışmayı ve aidiyet duygusunu da pekiştirmiştir. Çalışmada ele alınan soyadlarının tamamı, bireysel kimliklerin ötesinde, kolektif bir hafızanın taşıyıcısı olarak Türk kültürünün derinliğini ve çeşitliliğini yansıtmaktadır. Dolayısıyla, soyadı Kanunu, geçmişle bugünü birleştiren bir köprü işlevi görmekte ve Türk milletinin tarihî birikimini geleceğe taşıyan önemli bir araç olarak varlığını sürdürmektedir.

**Yazar Katkı Oranı ve Çıkar Çatışması Beyanı:** Yazarlar çalışmaya eşit katkı vermiştir ve herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

## **KAYNAKÇA**

### **Arşiv Kaynakları ve Resmî Yayınlar**

*Atatürk'ün tamim, telgraf ve beyannameleri* (1991). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

*Cumhurbaşkanlığı devlet arşivleri başkanlığı Cumhuriyet arşivi* (BCA), 30.0.0.0/124.886.7.

*TBMM albümü-1920-2010* (2010). C. 4, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları.

### **Kitaplar, Makaleler ve Tezler**

Akar, B. & Bingöl, Y. (2023). Köy-kent ayrımında ulusal mekânı sahnelemek: devlet tiyatrosu'nda ulus inşası ve mekân. *Journal of Modern Turkish History*, 18 (38), 887-924.



Akçiçek, E. (2006). *Sevgili Atatürk ve Mustafa Kemal olmak*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Akdemir, İ. O. & Khakikhoei, J. (2024). Sıfır toplamlı oyun: iran'ın aras vadisi jeopolitikaları. *Van İnsani ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 48-72.

Aldemir, E. (2007). *Kültür (milli eğitim) bakanlarından Saffet Arıkan'ın çalışmaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.

Altay, F. (1970). *On yıl savaş ve sonrası (1912-1922)*. İstanbul: İnel Yayınları.

Aras (1953). *Türk ansiklopedisi*. C. 3, Ankara, 261-262.

Arat, R. R. (1959). *Kutadgu Bilig II. (tercüme)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. (→KB)

Atabay, M. (2005). Soyadı Kanunu ve bu konuda yapılan tartışmalar. *Tarih Dergisi*, 42, 231-247.

Ayda, A. (1976). 'Türk' kelimesinin menşei hakkında bir nazariye. *Bellekten*, 40 (158), 239-248.

Aydemir, Ş. S. (1976). *İkinci adam*. C. 1, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Aydın, E. (2013). Uygur kağanlığı yazıtları ile Yenisey yazıtlarında Türk adının kullanımı üzerine. *Bellekten*, 77 (278), 81-88.

Bars, M. E. (2017). Türk destanlarında mağara kültürü üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (52), 75-82.

Baş, M. (2013). Dinlerde ve geleneksel Türk inanışlarında dağ kültürü. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 165-179.

Bayat, F. (2002). Oğuz Kağan destanı üzerine yeni düşünceler. *Türkler*, ed. Hasan Celâl Güzel, C. 3, İstanbul: Yeni Türkiye Yayınları, 520-526.

*Bilgi Sözlüğü* (2024). Aras. <https://bilgisozlugu.com/detay/aras-isminin-anlami-nedir-2148.html>, (Erişim Tarihi: 24.01.2025).

Bozok, S. & Bozok, C. S. (2019). *Atatürk'ün hep yanında: baba oğul Bozoklardan anılar*. İstanbul: Atatürk Vakfı Yayınları.

Büyükboyacı, Ş. (2018). *Süleyman Demirel dönemi (1965-1971) eğitim politikaları ve uygulamalarının Türk basınındaki yansımaları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Clauson, S. G. (1972). *An etymological dictionary of prethirteenth-century Turkish*. Oxford: Clarendon Press.

*Cumhurbaşkanlığı tarihi 1923-2005* (2005). Ankara: Ajans Türk.

Çetin, A. (2002). Fahri Sabit Korutürk. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 26, 214-215.

Çobanoğlu, Ö. (2013). *Türk mitolojisinin Orta Asya kökenleri, Türk edebiyatının mitolojik kaynakları*. Anadolu Üniversitesi, 32-58.

Çoker, F. (1995). *Türk parlamento tarihi, Millî Mücadele ve T.B.M.M. I. dönem, 1919-1923*. C. 3, Ankara: TBMM Vakfı Yayınları.

Durmuş, İ. (2017). Türk adının ortaya çıkışı, anlamı ve yayılışı. *Gazi Akademik Bakış*. 10 (20), 37-47.

Efe, H. & Kızıl, M. (2018). Osmanlı'nın kuzey ve doğu politikası ve Rusya'nın "sıcak denizlere inme politikası" kapsamında şekillenen doğu sınırları. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (17), 297-334.

Ekici, M. (2016). Türk kültüründe 'al' renk. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 16 (2), 103-107.

*Fotoğraflarla Atatürk: doğumundan Cumhuriyetin ilanına kadar* (1964). İstanbul: Tifdruk Matbaacılık Sanayii A.Ş. Basımevi.

Gömeç, S. Y. (2018). Tarihi Türk coğrafyasının genel hatları. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 120 (237), 103-114.

Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesi'ndeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü I-II*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Gülten, S. (2019). Osmanlı Anadolu'sunda bir iskân hikâyesi: Bozok Sancağı'nda aşiretler, köylüler ve celâlîler (16-19. Yüzyıllar). *History Studies*, 11 (1), 128-154.

Güncel Türkçe Sözlük (2022). Korumak. <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 27.01. 2025).

Gündüz, T. (2020). Bozoklar. *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. Ek-1, 208-209.

Gürbüz, K. (2023). Atatürk döneminde Sadabat Paktı çerçevesinde Türkiye'nin Ortadoğu Ülkeleri ile ilişkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (3), 330-349.

İğdemir, U. (1975). Ölümünün birinci yıldönümünde orgeneral Fahrettin Altay'ı anıyoruz. *Belleten*, 39 (156), 775-780.

İlgen, A. (2005). Bozkır göçebelerinde sosyo-ekonomik yapı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 49, 817-840.

İnönü öldü: eski Cumhurbaşkanı 90 yaşındaydı. (1973). *Cumhuriyet*, 26 Aralık.

İsmet İnönü (1987). haz. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

İsmet İnönü: Atatürk saygın başbakanımıza bu soyadını verdi. (1934). *Hâkimiyeti Milliye*, 26 İkinci Teşrin.

İsmet Paşa: İnönü. (1934). *Akşam*, 27 Teşrinisani.

Kafesoğlu, İ. (1966). Tarihte 'Türk' adı. *Reşid Rahmeti Arat İçin*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Karabacak, S. (2024). Kabile bölgesinde etnogenezi: Türklerin ortaya çıkışı. *Gaziantep Üniversitesi Ayıntab Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 153-189.

Karatay, O. (2011). *Türklerin kökeni*. Ankara: Kripto Kitaplar.

Koçak Macun, B. & Kurtlu, Y. (2018). Kutadgu Bilig'e göre yönetici ve nitelikleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 60-96.

Korkmaz, C. B. (2020). Millî kimlik inşasında dilin önemi. *Ülkü Ocakları*, 27 (203), 39-46.

Kuşat, A. (2003). Bir değerler sistemi olarak "kimlik" duygusu ve Atatürk. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (15), 45-61.

Kutay, C. (1947). *Celâl Bayar: bir Türk'ün biyografisi*. Giresun: Onan Matbaası.

Küçük, E. (2018). Türkiye'nin arabulucu rolü: İran-Afganistan sınır hakemliği. *Tarih Okulu Dergisi*, 11 (34), 807-833.

Küçük, S. (2010). Eski Türk kültüründe renk kavramı. *Bilig*, 54, 185-210.

Nergiz, A. (2017). *Türk siyasal hayatında Celâl Bayar'ın söylemsel açıdan rolü ve etkisi (1946-1960)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Nişanyan Sözlük (2024). Ön. <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/%C3%B6n>, (Erişim Tarihi: 26.01.2025).

Okuyucu, A. & Erol, F. (2018). Savaş alanları turizmine yönelik motivasyon, duygu ve deneyimler: Metristepe ve İnönü şehitlikleri-Bozüyük örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 16 (1), 135-151.

Ögel, B. (2014). *Türk mitolojisi I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Öz, E. & Erdoğan, H. (2024). Türkiye'de Soyadı Kanunu'nun kabulü, 1926 İtalya soyadı düzenlemesi ve uygulamalar bağlamında kıyaslanması. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XXIV (48), 151-177.

Öz, E. & Haşim, E. (2024). Türkiye'de soyadı kanunu'nun kabulü, 1926 İtalya soyadı düzenlemesi ve uygulamalar bağlamında kıyaslanması. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 24 (48), 151-177.

Özel, M. (1993). *Lozan'ın 70. yıldönümünde İsmet İnönü*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özey, R. (2011). *Türk dünyası coğrafyası*. İstanbul: Aktif Yayınevi.

Özgen, İ. F. (2003). *Millî Mücadele'de Gâlip hoca Celâl Bayar*, İstanbul: İnsanlık Vakfı Yayınları.

Öztürk, K. (1995). *Türk parlamento tarihi, TBMM-II. dönem, 1923-1927*. C. 3, Ankara: TBMM Vakfı Yayınları.

Park, H. (2023). Türk ve Kore kültüründe mağara ve mitolojik ana ilişkilendirmesi üzerine bir inceleme. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11 (36), 508-517.

Sarı, Y. & Atanlar, A. (2019). İnönü ilçesinin hüzün turizmi kapsamında incelenmesi. *II. Uluslararası Coğrafya Eğitim Kongresi (3-5 Ekim 2019) Bildirileri* içinde (ss. 57-67). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınevi.

Seli, T. (1996). Kavimler köprüsü Aras. *Bilig*. 92-95.

Sertkaya, O. F. (2010). Kelime dağarcığımızdan (11): bay, bayan, bayın ve sayın kelimeleri üzerine. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, 99 (705), 195-203.

Soyadı kanunu (1934). *T.C. Resmî Gazete*, 2 Temmuz.

Şahin, H. H. (2018). Türk adı ve İslamiyet öncesi Türk tarihinin panoraması. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5 (18), 512-532.

Şahin, S. (2020). Türk tarihi açısından Altay-Tanrı dağlarında yer alan balbal-mezar anıtların önemi ve özelliklerinin araştırılması. *Journal of Universal History Studies*, 3 (2), 275-292.

Şark Hududumuzda pürüzler kalmadı. (1932). *Milliyet*, 23 Kanunusani.

Şaşmaz, E. (2019). *Siyasal iletişim süreçlerinde lider imajı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tosik Dinç, F. (2022). *Yakın dönem Türk Tarihinde bir devre damgasını vuran bir hariciyecisi: Tevfik Rüştü Aras*. Ankara: Asos Yayınları.

Turan, Z. (2004). Türk kelimesinin aslı. *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri, Ankara 20-26 Eylül 2004, Bildiriler*, ed. Kolektif, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2953-2972.

Türkiye ile İran arasında hudut hattının tayinine dair itilâfname (1932). *T.C. Resmî Gazete*, 23 Haziran.

Türkmen, F. (2011). Oğuzların idari yapı ve boy teşkilatlarında teşkilatlarında dikotomik özellik. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 11 (1), 11-14.

Unat, F. R. (1945). *İsmet İnönü: biyografi*. Ankara: Maarif Matbaası.

Vámbéry, H. (1879). *Die Primitive Cultur des Türko-Tatarischen Volkes*, F. A. Leipzig: Brockhaus.

Wilkins, J. (2021). *Handwörterbuch des Altuigurischen, (Altuigurisch–Deutsch–Türkisch)*. Akademie der Wissenschaften zu Göttingen.

Yasak, Ü. & Özdemir, H. M. (2021). Türk mitolojisinde coğrafi izler. *Turkish Studies – Language*, 16 (3), 1745-1764.

Yıldız, D. (2017). Transkafkasya'nın sınıraşan su sorunları. *World Water Diplomacy & Science News*, 1 (1-4), 1-25.

Yund, K. (1967). Atatürk'ün ad verme yanı. *Türk Dili*, 17 (194), 159-161.

Yurtta millî matem ilân edildi: İsmet İnönü'yü kaybettik. (1973). *Hürriyet*, 26 Aralık.

Yurtta sulh, cihanda sulh için çalışıyoruz (1932). *Muhit*, 10 Şubat.